

Mottagare
Regionstyrelsen

Uppföljning av Strategi för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor

Förslag till beslut

1. Regionfullmäktige beslutar att ta emot uppföljning av Strategi för att förebygga och motarbeta mäns våld mot kvinnor.
2. Regionfullmäktige beslutar att strategisk vidareutveckling av arbetet med att förebygga och motarbeta mäns våld mot kvinnor införlivas i arbetet med genomförandeprogrammet Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland 2023-2027.
3. Regionstyrelsen får i uppdrag att beskriva hur arbetet med att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor praktiskt kommer att bedrivas i relation till Region Gotlands förväntade lagstadgade uppdrag kring det brottsförebyggande arbetet.

Sammanfattning

Strategin för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor har varit verksam under 2019-2022. Strategin togs fram i samverkan med regionstyrelseförvaltningen, hälso- och sjukvårdsförvaltningen, socialförvaltningen och utbildnings- och arbetslivsförvaltningen. De utsedda representanterna i arbetsgruppen var länken mellan verksamheter som arbetar med mäns våld mot kvinnor och övergripande strategiskt arbete på regional nivå.

Uppföljningen beskriver nuläget kring strategins målsättningar, regionens arbete inom strategin och arbetet framåt. Tiden för genomförandet har sammanfallit med Covid-19-pandemin vilket inneburit färre systematiska uppföljningsmöten, men arbetet har oförtrutet fortsatt under innevarande tid. Måluppfyllelsen är god.

Det övergripande arbetet med regionens styrsystem gör gällande att där det är möjligt minska antalet specifika strategier. Det innebär bland annat att i arbetet med att konkretisera den regionala utvecklingsstrategin tas det fram ett genomförandeprogram, Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland, som fokuserar på social välfärd och i första hand det övergripande målet ”Gotland är ett tryggt och inkluderande samhälle med livskvalitet för alla”, där inriktningsarbetet mot Mäns våld mot kvinnor, ingår.

Socialnämndens arbete styrs av tydliga lagkrav, inklusive ny lagstiftning och nya föreskrifter. Även hälso- och sjukvårdsnämnden berörs av de nya föreskrifterna.

Ärendebeskrivning

Strategin för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor har varit verksam under 2019-2022. Strategin togs fram i samverkan med regionstyrelseförvaltningen, hälso- och sjukvårdsförvaltningen, socialförvaltningen och utbildnings- och arbetslivsförvaltningen. De utsedda representanterna i arbetsgruppen har varit länken mellan de verksamheter som arbetar med mäns våld mot kvinnor och övergripande strategiskt arbete på regional nivå.

Covid-19-pandemin pågick under perioden av strategins tid för genomförande, vilket ledde till att arbetet i högre grad genomfördes internt inom respektive förvaltning och mindre i samverkan.

Arbetsgruppen har haft kontinuerliga möten före coronapandemin, men när pandemin tilltog har arbetsgruppen istället haft veckovisa avstämningar för att följa skedet och kunna vara flexibel utifrån behov inom regionen.

Vårt Gotland 2040, Regional utvecklingsstrategi, antogs av regionfullmäktige i februari 2021. Vårt Gotland 2040 syftar till bästa möjliga framtid för oss som bor och verkar på Gotland och för alla som besöker Gotland. Strategin består av en vision, tre övergripande mål och tolv effektmål och togs fram i bred samverkan med regionala aktörer. Inom prioriteringen Främja hälsa, delaktighet och trygghet ingår Värna en trygg uppväxt fri från våld som en av inriktningarna. Inriktningen innebär att arbetet för att motverka mäns våld mot kvinnor behöver stärkas samt att ingen ska behöva utsättas för eller bevittna våld i hemmet, vare sig som vuxen eller barn. Det är en förutsättning för en bra och trygg uppväxt.

Nuläge

Den nationella strategin (Regeringens skrivelse 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid) har fyra målsättningar, varav Region Gotland har valt de tre inriktningar som bedömdes ha störst effekt för perioden 2019-2022. Följande tre inriktningar är Region Gotlands strategiska vägval, med respektive nuläge beskrivet.

1) *Ett utökat och verkningfullt förebyggande arbete mot våld*

Att förstärka det våldspreventiva arbetet:

- att arbeta för att förhindra att våld uppstår samt att få våldsutövaren att upphöra med våld
- preventiva insatser ska vara till hela befolkningen (universiellt) samt till de grupper som har förhöjd risk att utöva eller utsättas för våld (selektivt)
- att arbeta brett och aktivt med maskulinitetsfrågor och machonormer för att komma till rätta med orsakerna bakom mäns våld mot kvinnor
- att arbeta med insatser i bred samverkan

Att utöka insatser till våldsutövare:

- att förhindra att våld uppstår samt att få våldsutövaren att upphöra med våld
- att förflytta fokus till våldsutövaren

Det förebyggande arbetet har utökats och möjliggör en högre verkningsgrad. Verksamheter rapporterar specifika insatser och ordinarie lagstyrd verksamhet som utgångspunkt för att det våldsförebyggande arbetet har utökats. Det är dock för tidigt för att analysera hur verkningsfullt arbetet varit och vilka effekter vi kan se på samhällsnivå. Samverkan har under coronapandemin inte kunnat ske i den utsträckning som var önskad.

Ett par exempel: två högstudier (Högbysskolan samt Klinteskolan) har implementerat metoden Mentorerna i våldsprevention (MVP). MVP är en lektionsserie för skolan, där elever och lärare lär sig att ta ansvar för varandra och säga ifrån om de ser eller hör våld och kränkningar. Före en utvärdering har gjorts kan ändå vissa effekter ses i praktiska handlingar bland eleverna. Nya arbetssätt bidrar till ökad upptäckt av våldsutövare, med nya rutiner för hantering i samband med upptäckt. Med erbjudande om att som våldsutövare delta i samtalsgrupp Icke-våldsgrupp (Alternativ till våld, Per Isdal).

Flera insatser med bred samverkan är nu föremål för projektansökningar inom ramen för den regionala utvecklingsstrategin.

2) Förbättrad upptäckt av våld samt starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn

Upptäckt av våldsutsatthet:

- att arbeta utifrån kunskap om att kvinnor och flickor oftare utsätts för våld av närstående
- att det finns en mängd hinder för den våldsutsatte att berätta om sin utsatthet
- kunskap och utvecklingsarbete för att upptäcka våldsutsatthet är centralt för arbetet med skydd och stöd
- särskild kunskap krävs för upptäckt av hedersrelaterat våld och förtryck

Skydd och stöd:

- barn som bevittnat våld behöver skyddas och få stöd
- insatser för våldsutövaren bidrar till att förhindra våldet
- ideella kvinnojourer är viktiga stödfunktioner
- samverkan mellan offentliga och ideella stödverksamheter är av stor vikt

Arbetet har fortgått med viss fördröjning under Covid-19-pandemin. Det innebär att samverkan inte riktigt har kunnat ske i den utsträckning som var önskad. Myndigheter och akademien har under pandemin lyft oron för att mäns våld mot kvinnor kunde öka med oro för ökat behov av skydd och stöd. Det tog ett tag innan det blev synligt, men under 2022 syns ett ökat behov av skydd och stöd. Verksamheter inom och utom Region Gotland har kontinuerligt haft avstämningar för att skapa förutsättningar att möta det behov som kommit. Verksamheterna har gjort bedömningen att de ändå kunnat möta det behov som uppkommit, med förbehållet att det varit en oerhört pressad situation under pandemin.

Flera verksamheter hade innan pandemin igångsatt ett arbete att aktualisera sina rutiner och riktlinjer för upptäckt, skydd och stöd. Flera verksamheter införde nya rutiner under pandemin utifrån att stärka skyddet för den utsatte samt öka möjlighet för upptäckt – som exempelvis rutiner kring stödsamtal som under pandemin skedde via webb (som möjliggör osynlig/oönskad medhörning).

Ett antal verksamheter har nu hos chef och strateger igen börjat efterfråga stöd för att aktualisera rutiner och förbättring av sitt arbete med upptäckt, skydd och stöd. Här finns mer arbete att göra.

3) Förbättrad kunskap och metodutveckling

Kunskap och metodutveckling:

- att kunskap, utveckling av metoder och arbetssätt är centralt
- att ha systematik kring utbildningsplan, behovsanalys och uppföljning
- kunskapshöjning hos berörda yrkesgrupper och beslutsfattare på alla samhällsnivåer

Sammantaget har nuläget förbättrats under tiden för strategin. Det finns en högre medvetenhet och kunskap, men det finns utrymme för ytterligare metodutveckling. Möjligen har pandemin gjort fler medvetna om den ökade risken för våldsutsatthet - samtidigt som pandemin gett oss ökad vana att använda webben för ökad kunskap.

Oavsett om det är pandemin eller ökad webbvana som gett andra förutsättningar, så berättar verksamheterna om många insatser för ökad medvetenhet och kunskap.

Verksamheter har visat och visar bildspel med information om mäns våld mot kvinnor, på monitorer i bland annat väntrum, bussar och bibliotek. Region Gotland har producerat filmer som beskriver mäns våld mot kvinnor i gotländskt sammanhang och vilket stöd som finns för våldsutsatt, våldsutövare och vid oro. Affischer har gjorts för externt och internt bruk.

Kunskapshöjande insatser har genomförts i en rad verksamheter, utifrån olika sammanhang och olika målsättningar. Externt och internt.

Samverkansinsatser har tagit form för direkt genomförande och för framtiden.

Vårt arbetssätt

Det systematiska arbetet utgår från de tre målsättningarna i strategin och verksamhetens analys ger prioriteringar som kopplar till respektive verksamhetsplan.

Verksamheterna har arbetat systematiskt och sökt samverkan i den mån det har varit möjligt under pandemin.

Samtidigt har nya lagkrav och riktlinjer kommit från myndigheter, vilket gett anledning till förnyade arbetssätt och planer för dess genomförande.

Omvärldsspaning, med ett öra mot marken, har gett oss de övergripande spaningarna om vilka inriktningar arbetet bör ha under pandemin för att ge möjligheter att trots läget ändå öka upptäckt och ge skydd och stöd vid behov.

Strategins betydelse

Strategins betydelse var som högst i inledningen (2019). Vid tidpunkten för när Regional samverkans- och stödstruktur (RSS) utsåg arbetsgruppen för arbetet med strategin, så vittnade de om en annan bild av arbetet mot mäns våld mot kvinnor, än vad de gör idag. Strategin behövdes för att öka och stärka förutsättningarna för att arbeta med de målsättningar strategin har. De ökade förutsättningarna gav mandat för arbetsgrupper och samverkan. För specifika insatser. För breda insatser.

Under pandemin föll vissa delar av det systematiska arbetet, men återupptas nu utifrån verksamheternas behov, förstärkta lagkrav och det faktum att arbetet omhändertas inom fler styrningssystem. Förutsättningarna för arbetet har ändrats och delar av arbetet finns nu inom det brottsförebyggande arbetet, inom samverkansavtalet med polisen, samt att socialnämnden har beslutat om en plan för fortsatt arbete (STY-29172 Socialförvaltningens plan för arbetet mot våld i nära relationer 2022-2023).

Planerat arbete framåt

Socialförvaltningens verksamheter arbetar med tydlighet utifrån gällande lagsstiftning i socialtjänstlagen. Även skollagen och hälso- och sjukvårdslagen har lagkrav för arbetet (se sammanställning nedan "Lagar som styr"). Det finns strategiska förvaltningsövergripande nätverk för arbetet och länsstyrelsen sammankallar det regionala nätverket Samverkan mot våld.

Region Gotland har mycket kvar att förstärka och utveckla.

I nuvarande arbetsversion av Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland 2023-2027 (genomförandeprogram) finns sju mål och ett antal insatsområden, som arbetats fram tillsammans med regionala aktörer. Ett av målen föreslås vara:

- Våld upptäcks och stöd erbjuds, med insatsområden;
- insatser för att skapa förutsättningar att upptäcka agera och ge stöd till de som lever med våld
- insatser för att minska skadliga maskulinitetsnormer

Samverkansytan för fortsatt arbete med att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor har därmed förflyttats till ytan för samverkan kring genomförandeprogrammet. I det arbetet finns både nya och gamla aktörer utifrån Strategin för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor. I arbetet med den breda och övergripande genomförandeplanen har verksamheterna arbetat vidare utifrån strategin för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor.

Extern samverkan av specifik betydelse

Medborgarlöftet Mäns våld mot kvinnor är en samverkansöverenskommelse där Region Gotland och Polismyndigheten inom sina respektive verksamheter ska öka samordning av stödet till kvinnor utsatta för relationsvåld, förbättra det våldsförebyggande arbetet samt stärka sin förmåga att reagera på indikatorer av våldsutsatthet.

Samverkan sker för en gemensam informationssatsning kring att Ta hand om din oro. Samverkande aktörer är Region Gotland, Länsstyrelsen i Gotland län, Polismyndigheten samt GotlandsHem.

En ansökan om projektbidrag lämnas till Jämställdhetsmyndigheten. Aktörerna är Region Gotland, Länsstyrelsen i Gotland län, Polismyndigheten, GotlandsHem samt RF SISU Gotland (projektägare) som tillsammans med minst 14 ytterligare aktörer samverkar för en systematisk samverkansyta för gemensamt våldsförebyggande arbete på södra Gotland. Projektet ansöker om drygt sex miljoner för en insats 2023-2024.

Lagar som styr

Socialtjänstlagen (2001:453) och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39) skapar ramar och förutsättningar för ett adekvat arbete inom socialtjänsten.

Socialnämnden har ett övergripande ansvar för att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet och att personalen ska ha lämplig och adekvat utbildning och erfarenhet (3 kap. 3 § SoL).

Socialstyrelsen rekommenderar att socialtjänsten ska erbjuda personal utbildning utifrån bästa tillgängliga kunskap om våld i nära relationer i syfte att upptäcka våld (3 kap. HSLF-FS 2022:39).

Socialnämndens ansvar för personer som utsätts för våld samt barn som bevittnat våld regleras i 5 kap. 11 § SoL. Sedan 2021 hör även till socialnämnden uppgift att verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende (5 kap. 11a § SoL).

Socialstyrelsen beslutade den 31 maj 2022 om nya föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer. Författningen träder i kraft den 1 november 2022. Då upphör också de gamla föreskrifterna och allmänna råden (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer att gälla.

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har i skollagen, SFS 2010:800 i 29 kapitlet och 13§, en tydlighet kring samverkan när barn far illa.

Bedömning

Det kräver effektiva åtgärder för att förhindra både att våld utövas och att våld upprepas. Det gotländska samhället behöver bli bättre på att upptäcka våld och kunskapen om våldets utbredning och fungerande arbetssätt behöver öka.

Styrning, samordning och uppföljning av arbetet mot mäns våld mot kvinnor behöver stärkas. Region Gotland har inte alla delar på plats.

Vikten av förebyggande insatser kan inte nog poängteras utifrån bedömningen av både mänskligt lidande och ekonomiska kostnader.

Respektive nämnd har ansvar för att förutsättningar finns för arbetet, och det är av vikt att arbetet systematiseras i planering och utförande.

Strategin för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor har varit central i arbetet med att bygga upp strukturer för arbetet och samverkan

internt. Nu har förutsättningarna ändrats och det finns andra och fler kringliggande styrsystem vilket gör att det nu anses verkningsfullt och ändamålsenligt att koppla insatserna och den centrala samverkan till genomförandeprogrammet och dess bredd av medverkande aktörer.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att målsättningarna för arbetet mot mäns våld mot kvinnor omhändertas inom genomförandeprogrammet Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland.

Regionstyrelseförvaltningen

Peter Lindvall
Regiondirektör

Skickas till

Samtliga nämnder.